

Indenrigs- og Sundhedsministeriet

Enhed: Kommunaløkonomi
Sagsbeh.: DEPKHS
Sags nr.: 1005308
Dok. Nr.: 260937
Dato: 2. juli 2010

**Baggrundsnotat til Folketingets Kommunaludvalg vedr.
studierejse til Norge den 11.-13. august 2010**

Folketingets Kommunaludvalg har oplyst, at formålet med studierejsten er at få et indblik i Norges kommunale sektor inklusiv aktuelle udviklingstræk sammenlignet med danske forhold og danske udviklingsovervejelser. Udvalget har oplyst, at følgende problemstillinger ønskes belyst:

- 1) Kommunalpolitisk struktur, hovedopgaver og arbejdsdeling a. kommuner, b. regioner (fylker) og c. stat.
- 2) Det er ønskeligt herunder at få klargjort reguleringen og prioriteringen af den regionale og kommunale sektor, herunder eventuelle (årlige eller løbende) kommunale aftaler.
- 3) Det er herunder ønskeligt at få indblik i, hvordan landet og regionerne prioriterer udkantsområder, og hvilke instrumenter, der indgår i en evt. udkantsprioritering.
- 4) Det er ønskeligt at få indblik i sektorernes eventuelle egenfinansiering (f.eks. skat).
- 5) Det er også væsentligt at få indblik i det kommunale og regionale demokrati, bl.a. valg, valgret og folkeafstemninger, og herunder borgernes deltagelse og samspillet med det nationale demokrati.
- 6) Det er ønskeligt at få orientering om eksempler på prioritering af samarbejde med civilsamfundet.
- 7) Det er ønskeligt, at få belyst evt. kommunalfuldmagt og muligheder for egne kommunale driftsselskaber/fælles driftsselskaber samt samarbejde og/eller udlicitering af opgaver til private selskaber.

Med udgangspunkt i disse problemstillinger har Indenrigs- og Sundhedsministeriet udarbejdet nærværende notat, som kort giver en introduktion til norske forhold.

Ad 1) Kommunalpolitisk struktur, hovedopgaver og arbejdsdeling

Der er tre forvaltningsniveauer i Norge: kommuner, fylkeskommuner og stat, som alle er politisk ledede og som varetager forskellige opgaver. Kommunerne og fylkeskommunernes kompetence er – som i lighed med Danmark, men i modsætning til Schweiz – fastlagt ved lov.

Kommuner

Norge er inddelt i 430 kommuner. Kommunerne styres af kommunestyre og har en ordfører, som svarer til en borgmester. Kommunerne blev indført med formandskabslovene i 1837. Antallet af kommuner toppede i 1957 med 744 kommuner. Siden da er antallet af kommuner gradvist blevet reduceret. 1995 vedtog Stortinget at ændringer i kommunestrukturen skal være baseret på frivillige sammenslutninger.

Oslo Kommune er den største kommune med knapt 600.000 indbyggere, og Utsira kommune i Rogaland er den mindste med ca. 200 indbyggere. I gennemsnit har en norsk kommune lidt over 11.000 indbyggere. I Danmark er den gennemsnitlige antal indbyggere 55.000. Halvdelen af kommunerne har færre end 5.000 indbyggere.

Kommunernes opgaver omfatter:

Grundskole
Dagtilbud
Forebyggende sundhedsopgaver
Ældrepleje
Tilbud til handicappede
Sociale tilbud
Lokalplaner
Opgaver vedrørende miljø, landbrug, lokale veje og havne
Vandforsyning og spildevandshåndtering
Kulturtilbud
Erhvervsudvikling

Fylkeskommuner

Norge er på regionalt niveau inddelt i 19 fylker. Fylkeskommunernes størrelse varierer fra omkring 75.000 indbyggere til 600.000 i Oslo. Gennemsnittet er omkring 1/4 million indbyggere.

Fylkeskommunernes styres af fylkesting. Bystyret i Oslo er både et fylkesting og et kommunestyre. I spidsen for fylkeskommunen står fylkesordføreren, som er valgt blandt medlemmerne af Fylkestinget. Fylkeskommunerne blev først ved en omfattende reform i 1976 gjort til de folkevalgte organer med egen administration, som de er i dag. Samtidig indførtes direkte skat til fylkeskommunerne.

Fylkeskommunernes opgaver (indtil 1. januar 2010) omfatter:

Ungdomsuddannelse
Regional udvikling

- Fylkesveje og kollektiv transport
- Regional planlægning
- Erhvervsudvikling
- Kultur (museer, biblioteker, sport)

Forvaltningsreform 2010

Der er pr. 1. januar 2010 gennemført en forvaltningsreform, som har tilført en række opgaver til fylkeskommunerne fra staten. Et af målene med reformen er at styrke folkestyret gennem decentralisering og en klar ansvarsdeling mellem forvaltningsniveauerne. Desuden er det et mål at skabe en mere samordnet og effektiv offentlig forvaltning, hvor de forskellige sektorer ses i sammenhæng i den enkelte region. Derudover er det et mål, at vækst og skabelse af arbejdspladser skal være baseret på lokale og regionale fortrin og forudsætninger, som sikrer det fremtidige grundlag for velfærden i samfundet. Endelig har reformen som mål en

effektiv iværksættelse af nationale mål som bæredygtig udvikling, ensartet service og retssikkerhed for den enkelte.

Konkret indebærer forvaltningsreformen bl.a., at fylkeskommunerne har overtaget store dele af de nationale veje, herunder færger. Dernæst er der blevet oprettet 7 regionale forskningsfonde, hvor fylkeskommunerne skal samarbejde.

Fylkeskommunerne har fået tildelt 49 pct. af ejerskabet i Innovasjon Norge, som skal bidrage til innovation i erhvervsudvikling. Derudover kan det bl.a. nævnes, at fylkeskommunerne har fået ansvaret for fagskoleuddannelse, forvaltningsopgaver på natur- og miljøområdet samt koordinering af forebyggende sundhedsopgaver indenfor fylkeskommunerne.

Stat

Den norske stat varetager forvaltningen af følgende opgaver:

Sygesikring

Sygehusvæsen

Det specialiserede socialområde

Videregående uddannelse

Beskæftigelse

Integration og immigration

Nationale veje, jernbaner, visse landbrugs- og miljøopgaver

Politi, retsvæsen, kriminalforsorg

Forsvar

Udenrigspolitik

Fylkesmanden er statens decentralt placerede regionale repræsentant med opgaver og funktioner i forhold til regering og Stortinget. Opgaverne omfatter tilsyn med og behandling af klager over kommunale afgørelser, samt rådgivning i forhold til kommunerne.

Derudover har fylkesmanden en række forvaltningsopgaver i forhold til de forskellige ministerier. Det gælder bl.a. på det sociale område, miljøtilsyn og beredskabsopgaver.

Kommunale styreformer i Norge

De norske kommuner og fylkeskommuner anvender som udgangspunkt den såkaldte formannskapsmodel som styreform.

I formannskapsmodellen vælger kommunestyret/fylkestinget repræsentanter til det udøvende organ – formannskapet – efter forholdstalsvalg med virkning for hele valgperioden. Kommunestyret/fylkestinget er (fylkes-)kommunens øverste organ. Administrationen ledes af en administrativt ansat medarbejder.

Siden 1992 har de norske kommuner og fylkeskommuner haft mulighed for at anvende en styreform baseret på parlamentariske principper.

Den kommunale parlamentariske styreform tager udgangspunkt i styresystemet på nationalt niveau i Norge. I den parlamentariske styreform vælger flertallet i kommunestyret/fylkestinget det udøvende organ – kommunerådet/fylkesrådet –

som skal fratræde, hvis et flertal af kommunestyrets/fylkestingets medlemmer kræver det. Kommunerådet/fylkesrådet er således (fylkes-)kommunens "regering", og varetager som sådan den øverste daglige ledelse af (fylkes-)kommunens administration. Kommunestyret/fylkestinget er (fylkes-)kommunens øverste organ.

Oslo og Bergen Kommuner anvender den parlamentariske styreform, der ligeledes anvendes af flere fylkeskommuner, herunder bl.a. Troms Fylkeskommune.

Ad 2) Reguleringen og prioriteringen af den regionale og kommunale sektor, herunder eventuelle (årlige eller løbende) kommunale aftaler

I Norge er der en stærk statslig styring af kommunernes indtægter. Kommunerne udskriver – som i Danmark – indkomstskat, men staten har fastsat en maksimal skatteprocent, som alle kommuner anvender.

Staten har derfor i vidt omfang kontrol med den samlede kommunale økonomi gennem styringen af indtægterne – og dermed også udgifterne. Der har heller ikke været et egentligt kommunalt aftalesystem i Norge, men fra 2001 blev der etableret en formaliseret "konsultationsordning" mellem staten og kommunesektoren – repræsenteret ved KS (Kommunernes Sentralforbund). Hovedformålet var at opnå enighed om, hvad der kunne opnås inden for kommunesektorens indtægtsrammer. En anden målsætning var at reducere brugen af "stærke" statslige styringsmidler ved at skabe enighed om prioriteringen af kommunesektorens ressourcer.

Kommunal- og Regionaldepartementet har angivet følgende 6 overordnede målsætninger for konsultationsordningen.

1. Felles forståelse mellom staten og kommunesektoren om de oppgaver som kan realiseres innenfor en gitt inntektsramme. Dette kan bidra til å lette den finanspolitiske styringen av kommunesektoren. 2. Konsultasjoner om prioritering av kommunesektorens ressursbruk kan bidra til å redusere statlig styring gjennom regelverk og øremerking. 3. Økt lokal frihet i oppgaveløsningen kan gi mer effektiv ressursbruk og styrke lokaldemokratiet. 4. Konsultasjoner kan bidra til å gi kommunesektoren mer stabile og forutsigbare rammebetingelser. 5. Bedre informasjonsgrunnlag for regjeringens og Stortingets utforming av den nasjonale styringen av kommunesektoren. 6. Gjennomsiktighet ved at metodikk og kalkulasjoner er forståelige, konsistente og etterprøvbare.

Kilde: Kommunal- og Regionaldepartementet

Konsultationsordningen er bygget op om fire faste politiske møder hvert år (januar, april, august og oktober).

I forbindelse med det fjerde og sidste møde afgives et "fællesdokument", som fokuserer på de overordnede rammer for kommunernes virksomhed. Dokumentet beskriver indtægtsudviklingen og merudgifterne som følge af den demografiske udvikling og ny lovgivning. Der sigtes mod at etablere en fælles forståelse af de økonomiske rammebetingelser for kommunerne.

Ud over de fire formaliserede møder foregår der også løbende bilaterale konsultationer mellem KS og de enkelte ministerier, som resulterer i aftaler om udviklingen af den kommunale service på enkeltområder. Disse bilaterale "ad hoc" konsultationer opfattes også som en integreret del af konsultationsordningen.

Det bemærkes, at der ikke er tale om forpligtende aftaler, men regeringen og kommunerne er enige om at forsøge at udvikle ordningen til et mere forpligtende system.

Oversigt over tidspunkter og hovedtemaer for konsultationsmøderne i 2010

<p>1. konsultationsmøde: 2. mars kl. 10.00-12.00 Hovedtema: Rammene for kommuneopplegget i statsbudsjettet 2011. Finansdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og KS deltar på møtet.</p> <p>2. konsultationsmøde: 30. april kl. 12.30 - 14.30 Hovedtema: Reformen og utbygging av det kommunale tjenestetilbudet, primært saker som skal omtales i revidert nasjonalbudsjett for 2010 og kommuneproposisjonen for 2011. Alle departement som har saker på dagsordenen deltar på møtet.</p> <p>3. konsultationsmøde: 25. august kl. 11.00 - 13.00 Hovedtema: Måloppnåelse i 2009 basert på rapporteringa i KOSTRA, og bilaterale samarbeidsavtaler mellom staten og KS. Alle departement som har saker på dagsordenen deltar på møtet.</p> <p>4. konsultationsmøde: 29. oktober kl. 13.00 - 15.00 Hovedtema: Regjeringen sitt budsjettforslag for 2011 (Opplegget for kommunene 2011 klargjøres i saksdokumentet til møtet "Fellesdokumentet 2010"). Alle departement som har saker på dagsordenen deltar på møtet.</p>

Kilde: Kommunal- og Regionaldepartementet

ad 3) Prioritering af udkantsområder og instrumenter i udkantsprioritering

Målsætningerne for den regionalpolitiske indsats i Norge er:

"Hensikten med distrikts- og regionalpolitikken er

- *at alle skal ha reel frihet til å bosette seg der de vil*
- *å sikre likeverdige levekår og ta ressursene i hele landet i bruk*
- *å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret for å videreføre og videreutvikle det mangfoldet i historie, kultur og ressurser som ligger i dette*
- *å bidra til verdiskaping, arbeidsplasser og velferd der folk bor"*¹

Der er for at understøtte denne målsætning taget en række regionalpolitiske initiativer. Eksempler på disse tiltag er:

- **Differentieret arbejdsgiverafgift**
Arbejdsgiverafgiften, som udgør en del af arbejdsgivernes lønomkostninger, er differentieret i forhold til arbejdsgiverens geografiske

¹ http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/tema/regional-_og_distriktpolitikk/organisering-roller-og-ansvar/krd---regionalpolisk-avdeling.html?id=527167

lokalisering, så virksomheder i yderområderne betaler en lavere arbejdsgiverafgift.

- **Transportstøtteordningen**

Transportstøtteordningen har til formål at reducere virksomheders konkurrencemæssige ulemper som følge af lange transportafstande, vanskelige transportforhold og spredt bebyggelse.

- **Omstillingsindsats**

Ansvar for den lokale omstillingsindsats er som udgangspunkt placeret i fylkeskommunerne, men områder, der er særlig hårdt ramt, kan fra staten modtage støtte til en særlig indsats.

- **Lokal samfundsudvikling i kommunerne (LUK)**

Regeringen giver støtte til at forbedre kommunernes evne til at planlægge, mobilisere, samarbejde og gennemføre udviklingsprojekter, for på den måde at udvikle mere attraktive lokalsamfund.

- **Kulturbaseret erhvervs- og områdeudvikling**

Regeringen understøtter, dels gennem internationalt samarbejde, dels gennem støtte til pilotprojekter, øget værdiskabelse i erhvervslivet inden for kultur. Dette har endvidere til formål at tiltrække og fastholde beboere uden for de store byer, særligt unge.

- **"Tiltakssonen"**

Udvalgte kommuner i "tiltakssonen" opnår, med baggrund i faldende folketal og aktivitet i erhvervslivet, en række særlige fordele. Disse omfatter bl.a.:

- Fritagelse for arbejdsgiverafgiften (desuden beskrevet ovenfor)
- Nedskrivning af studielån med indtil 10 pct. af det oprindelige lånegrundlag
- Fritagelse fra afgiften på elforbrug
- Reduktion i personbeskatningen
- Øget børnefamilieydelse
- Løntilskud til folkeskolelærere

- **Initiativet "Bolyst"**

Initiativet har til formål at gøre kommuner i yderområderne mere attraktive at flytte til og bo i. Der er hertil afsat en pulje, der skal understøtte pilotprojekter, der kan understøtte dette mål, samt samle og formidle den viden, der opnås fra pilotprojekterne.

Der arbejdes i andre sammenhænge endvidere med, hvordan man med henblik på fastholdelse bedre integrerer de, der flytter til yderområderne.

- **Distriktscenteret**

Der er oprettet et distriktscenter med 20 årsværk, der skal indsamle og formidle viden om lokale projekter og initiativer. Desuden fungerer centeret for kompetenceorgan, der kan rådgive relevante aktører.

Centeret arrangerer herudover *Omdømmeskolen*, der er rettet mod aktører i kommunerne, lokalt engagerede mv. Gennem seminarer og hjemmearbejde arbejder deltagerne med omdømme-aspektet, bl.a. i form af profilering, omdømmeprocesser og stedudvikling.

- **MERKUR – kompetenceprogram for udkantsbutikker**

For at understøtte butikker i yderområderne er der kompetenceprogrammet MERKUR, der bl.a. sigter mod at udvikle butikkerne og eksempelvis tilføje butikkerne funktioner såsom posthus, turistinformation og kommunale tjenester.

Ad 4) Den kommunale sektors egenfinansiering

Kommuner og fylkekommuners samlede indtægter er i statens budget for 2010 anslået til 333 mia. norske kr. (svarende til 303 mia. danske kr.), hvilket udgør 17 pct. af BNP.

Hovedparten af kommunerne og fylkekommunernes indtægter består af skatter, bloktilskud, øremærkede bloktilskud samt gebyrer og afgifter.

Tabel 1: Kommuner og fylkekommuners indtægter i 2010 (pct.)

	Kommuner	Fylkekommuner
Skatter	44	41
Bloktilskud fra staten	17	33
Øremærkede bloktilskud fra staten	14	14
Gebyrer og afgifter	14	4
Andet	11	8

Kilde: Kommunal- og Regionaldepartementet

Det kan til sammenligning oplyses, at ca. 66 pct. af danske kommuners indtægter kommer fra skatter, 21 pct. fra generelle tilskud fra staten og 13 pct. fra statsrefusion.

For danske regioners vedkommende – som ikke udskriver skatter – kommer ca. 78 pct. af indtægterne fra bloktilskud fra staten og knap 11 pct. fra aktivitetsbestemte bidrag fra kommunerne samt ca. 7 pct. fra kommunale grundbidrag. Den resterende del af de danske regioners indtægter – ca. 4 pct. – stammer fra aktivitetsbestemte bidrag fra staten og statsrefusion.

De norske kommuner og fylkekommuner udskriver – i lighed med de danske kommuner – indkomstskat, men staten har fastsat maksimale skatteprocenter, som alle kommuner og fylkekommuner anvender. Der er således i praksis tale om en enhedsskat, som er fastsat af staten. Den maksimale skattesats udgør 12,25 pct. for kommuner og 2,7 pct. for fylkekommuner.

Som det fremgår af tabel 2 udgør indkomstskatterne langt størstedelen af kommunerne og fylkekommuners indtægter.

Tabel 2: Skatteindtægternes fordeling (pct.)

	Kommuner	Fylkekommuner	I alt
Indkomstskat	86,4	99,1	88,4
Formueskat	6,7	0,0	5,6
Selskabsskat	1,1	0,9	1,1
Ejendomsskat	5,2	0,0	4,4
Andre skatter og afgifter	0,6	0,0	0,5
I alt	100	100	100

Kilde: Finansdepartementet og egne beregninger

Som det er angivet i tabel 2 stammer 6,7 pct. af de norske kommuners skatteindtægter fra formueskat. Det kan til sammenligning oplyses, at der i Danmark ikke opkræves formueskat².

Udligning

Udligningssystemet i Norge sigter mod at udjævne de forskelle i kommunernes økonomiske muligheder, som skyldes forskelle i skattegrundlag og udgiftsbehov. Ifølge Kommunal- og Regionaldepartementet sikrer udligningen dermed, at alle kommuner og fylkekommuner har mulighed for at tilbyde service på lige økonomiske vilkår.

I forhold til egenfinansieringen skal det bemærkes, at der foretages en separat udjævning af kommunernes skatteindtægter. I 2010 udjævnes 59 pct. af disse indtægter, hvilket i øvrigt stiger til 60 pct. i 2011.

I Norge foretages udligningen indenfor rammerne af det såkaldte "inntektssystem".

Ad 5) Valgsystem og folkeafstemninger

Norge er et konstitutionelt monarki ligesom Danmark. Medlemmer af parlamentet, fylkesting og kommunalbestyrelser vælges ved almindelige, direkte og forholdsmæssige valg.

Ved stortingsvalg er Norge opdelt i 19 valgdistrikter, som svarer til fylkerne, inkl. Oslo, der udgør ét fylke. Der vælges 169 medlemmer til Stortinget. Hvor mange repræsentanter, der skal vælges fra hvert valgdistrikt, afhænger af fylkernes indbyggertal og areal. Af de 169 medlemmer vælges 150 som distriktsrepræsentanter, mens 19 – et mandat fra hvert fylke – vælges som udjævningsmandater (en slags tillægsmandater).

Ved kommunalbestyrelses- og fylkestingsvalg udgør hver kommune og hvert fylke én valgkreds. Kommunalbestyrelsen/fylkestinget fastsætter selv antal repræsentanter inden for lovbestemte minimumskrav i forhold til indbyggertallet i kommunen/fylket.

² Indtil 1996 blev der i Danmark opkrævet formueskat af staten.

Valgperioden

Valgperioden er 4 år for alle valg. Modsat folketingsvalg kan der ikke udskrives valg til Stortinget i valgperioden, som således ligger fast. Valg af kommunalbestyrelser og fylkesting afvikles samtidig og holdes midtvejs i stortingsperioden. Kongen fastsætter valgdagen til en mandag i september, sædvanligvis i løbet af de to første uger af måneden.

Valgret og valgbarhed

Valgret til stortingsvalg har alle norske statsborgere, som fylder 18 år inden udgangen af valgåret, og som på et eller andet tidspunkt har været folkeregistreret som bosat i Norge (undtagen ansatte i diplomatiet eller konsulatvæsenet og deres husstand). Man bevarer med andre ord sin valgret under udlandsophold uanset varighed, hvis man blot tidligere har været folkeregistreret i Norge.

Alle stemmeberettigede ved stortingsvalg har endvidere valgret til kommunalbestyrelses- og fylkestingsvalg. Derudover har nordiske statsborgere valgret ved kommunalbestyrelses- og fylkestingsvalg, hvis de er bosat i Norge senest 30. juni i valgåret. Endelig har andre udenlandske statsborgere stemmeret ved kommunalbestyrelses- og fylkestingsvalg, hvis de har været folkeregistreret som bosat i landet i en uafbrudt periode på de sidste tre år før valgdagen.

Man kan *miste sin valgret* ved domfældelse for visse strafbare handlinger, hvor dette rettighedstab kan indgå som en del af straffen, for eksempel ved forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og mod statsforfatningen.

Som udgangspunkt er alle, der har valgret, også valgbare og *forpligtet til at lade sig opstille og modtage valg*.

Der er dog adgang til at *søge sig fritaget fra valg*. F.eks. kan man kræve sig fritaget fra valg til kommunalbestyrelsen eller fylkestinget, hvis man har været medlem af kommunalbestyrelsen/fylkestinget de sidste fire år, er medlem af et andet politisk parti end det, kandidatlisten man er blevet opstillet på udgår fra, eller man ikke vil kunne passe sine pligter i hvervet uden uforholdsmæssig vanskelighed.

Enkelte personer er endvidere *udelukket fra valg*, fordi de indtager offentlige positioner eller stillinger, som det af principielle grunde findes ikke bør kombineres med hvervet som folkevalgt, f.eks. højesteretsdommere og ansatte i departementerne ved stortingsvalg og ledere af forvaltningsgrene i kommunen/fylket ved kommunalbestyrelses og fylkestingsvalg.

Stemmeafgivningen

Der kan stemmes på valgdagen eller brevstemmes (forhåndsstemmeafgivning) i tiden fra den 1. juli i valgåret og frem til sidste fredag før valgdagen.

Hvert opstillet parti/liste har sin egen stemmeseddel til valgene i Norge. Stemmesedler til de forskellige partier findes inde i stemmerummet, hvor vælgeren udvælger den stemmeseddel for det parti/den liste, som vedkommende ønsker at stemme på. Ønsker vælgeren at afgive en parti-/listestemme, skal vælgeren blot sammenfolde den udfyldte stemmeseddel, få den stemplet (gyldighedsbetingelse) uden for stemmerummet af en valgfunktionær, og lægge stemmesedlen i stemmekassen.

Ved kommunalbestyrelsesvalg og fylkestingsvalg kan vælgerne endvidere stemme personligt på så mange kandidater de ønsker ved at sætte et mærke (kryds, hak eller lignende) i en rude ud for navnet til kandidaten(e), ligesom de kan påføre kandidater fra andre lister i et særligt felt på stemmesedlen. Ved stortingsvalg kan vælgerne omnummerere rækkefølgen på kandidaterne på listen ved at sætte et nyt nummer foran kandidatnavnet, eller slette et kandidatnavn ved at sætte et mærke i en rude til højre for kandidatnavnet.

Yderligere oplysninger om det norske valgsystem, herunder valgopgørelsen, findes på

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/kampanjer/valg/valgordningen.html?id=456636#>

Folkeafstemninger

Norges grundlov indeholder ingen hjemmel til at afholde bindende folkeafstemninger. Der er dog blevet afholdt seks landsdækkende vejledende folkeafstemninger i Norge, heraf de to sidste om Norges evt. medlemskab af EF/EU (1972 og 1994). Folkeafstemningerne er hver gang besluttet ved særlov. Tilsvarende kan kommunalbestyrelsen beslutte at afholde vejledende lokale folkeafstemninger, selvom der ikke er indeholdt nogen formel hjemmel hertil i kommuneloven.

E-valg

Det norske kommunal- og regionaldepartement har nedsat en projektgruppe, der arbejder med at etablere et forsøg med elektronisk afstemning via internettet i 11 kommuner ved kommunalvalget i 2011. Vælgeren vil selv kunne vælge, om vedkommende ønsker at stemme elektronisk (kun ved brevstemmeafgivning forud for valgdagen) eller ved at benytte en almindelig papirstemmeseddel.

I tilgift til at gennemføre forsøg med stemmeafgivning via internettet skal E-valg 2011-projektet udvikle og teste et nyt centralt valgadministrativt datasystem til brug i kommunerne.

Yderligere oplysninger om det norske e-valgprojekt kan findes på

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/prosjekter/E-valg-2011-prosjektet.html?id=597658>

Ad 6) Samarbejde med civilsamfundet

I Norge er der som i Danmark tradition for at engagere sig i frivilligt arbejde. 48 pct³. af den voksne befolkning yder en frivillig indsats i Norge. Til sammenligning er det i Danmark ca. 35 pct. af befolkningen, som yder en frivillig indsats.

Organisatoriske rammer

Rammerne for frivilligt arbejde i Norge er tilsvarende de, der findes i Danmark. Kommunerne kan udarbejde det, som svarer til de danske frivilligpolitikker. I Norge er der som i Danmark forskel på de forskellige kommuners anvendelse og formulering af frivilligpolitikker samt inddragelse af de frivillige organisationer. Der

³ Nyeste tal fra en netop offentliggjort undersøgelse – tidligere har tallet været 58-59 pct.

bliver ligeledes i Norge set på, hvad man kan gøre for at arbejde for en mere samlet frivilligpolitik.

I Norge har man frivillighedscentraler tilsvarende frivillighedscentrene i Danmark. Siden 2005 er disse blevet støttet af staten og lokalt af kommunerne. Frivillighedssentralerne fungerer som lokalt knudepunkt for det frivillige foreningsliv.

Finansiering

Tilskud til frivillige organisationer er inddelt i tre hovedkategorier: grundtilskud, projektstøtte og driftstilskud.

- Grundtilskuddet gives til organisationer som ubundne midler til organisationens drift og aktiviteter, fordi organisationen alene på baggrund af sin eksistens bidrager til samfundsudviklingen.
- Projektstøtten er rettet mod en afgrænset opgave, som kan bidrage til at opfylde overordnede politiske målsætninger knyttet til et bredt spektrum af samfundsområder.
- Driftstilskud er finansiering af frivillige organisationers og projekters servicetilbud for befolkningen. Dette er en udbredt finansieringsform for forskellige organisations ejede institutioner.

Organisationerne modtager også støtte fra kommunerne. Både grundtilskud, projektstøtte og driftstilskud.

Forskning

Senter for forskning på sivilsamfund og frivillig sektor er et større forskningsprogram oprettet i samarbejde mellem Institutt for samfunnsforskning og Rokkansenteret/ UiB. Under programmet beskæftiger man sig med forskning i deltagelsesformer, forandringsprocesser, finansieringsordninger og rammevilkår for civilsamfundet og den frivillige sektor i Norge.

Yderligere oplysninger om samarbejde med civilsamfundet:

http://www.regjeringen.no/upload/KRD/Vedlegg/KOMM/kommunal_organisering_nibr.pdf

Ad 7) Kommunalfuldmagt, kommunale fællesskaber og selskabsdannelse samt udlicitering og delegation af opgaver

Indledningsvist kan det oplyses, at den norske grundlov ikke indeholder bestemmelser vedrørende kommuner.

Kommunalfuldmagt

Kommunerne er pålagt en række opgaver ved lov. Kommunernes opgaver er imidlertid ikke udtømmende reguleret herved. Kommunerne og fylkeskommunerne kan således i princippet beskæftige sig med, hvad de finder hensigtsmæssigt, så længe det ikke strider mod lov eller gældende retsprincipper, herunder f. eks. krav om hjemmel i lov ved myndighedsudøvelse af indgrebsmæssig karakter over for borgerne. Kommunerne og fylkeskommunerne kan endvidere heller ikke varetage opgaver, som er henlagt til staten eller private organer.

Der synes således ikke at gælde kommunalfuldmagtsregler svarende til de danske.

Kommunale fællesskaber og selskabsdannelse

De norske kommuner kan som udgangspunkt frit indgå i fællesskaber kommunerne i mellem. Kommunelovens § 27 bestemmer således, at to eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan oprette et fællesskab med henblik på løsning af fælles opgaver. Endvidere kan Regional- og Kommunaldepartementet beslutte, at sådanne fællesskaber skal oprettes.

Der gælder et princip om, at tjenesteydelser, som leveres af en monopolbedrift (såsom renovation og vandforsyning), skal finansieres gennem hvile-i-sig-selv princippet, og kommunerne må således ikke tjene penge herpå.

For så vidt angår selskaber, fremgår det af en lov om interkommunale selskaber, at kommuner og fylkeskommuner kan oprette interkommunale selskaber, som en særlig selskabsform. Loven reserverer ikke selskabsformen "interkommunale" selskaber til en særlig type opgaver. Hvis kravene i loven er opfyldt, og andet ikke følger af anden lovgivning, kan selskaber oprettet efter loven anvendes til alle typer af opgaver, som deltagerne ønsker at organisere i den omhandlede selskabsform. Reglerne om interkommunale selskaber er dog ikke oprettet med henblik på områder, hvor offentlig myndighedsudøvelse er fremtrædende. Med denne begrænsning kan der således i princippet organiseres selskaber efter loven, uanset om virksomheden efter sit formål skal give økonomisk afkast, være selvfinansierende eller basere sig på indskud fra deltagerne i selskabet. Loven indeholder endvidere regler om repræsentantskab, deltageransvar, hæftelsen med videre.

Derudover kan kommuner deltage i andre selskabsformer, herunder med private samt i selskaber, som giver overskud, så længe det ikke er i strid med konkurrenceregler og udbudsdirektiver eller forbud mod støtte til selskaber i EØS-aftalen eller EUs regler på området.

Hvis en kommune deltager i for eksempel et aktieselskab, er selskabet reguleret af aktieselskabslovens bestemmelser. Det er imidlertid oplyst, at man fra den norske stats side fraråder kommunerne at indgå i aktieselskaber, hvor kommunerne ikke ejer majoriteten af aktierne.

Delegation af opgaver

Der findes endvidere en ordning, som i Norge benævnes "vertskommuner", hvorefter en kommune kan delegerer myndigheden til en anden kommune til at træffe afgørelser vedrørende enkeltpersoners rettigheder og pligter på den delegerende kommunes vegne, såfremt der ikke er anden lovgivning, som er til hinder herfor.

Der er i øjeblikket et forslag i høring, som giver kommunerne og fylkekommunerne mulighed for at indgå aftale om at oprette en "samkommune". Det fremgår af forslaget, at der til denne "samkommune" kan overføres de myndighedsopgaver, som ikke er særlig henlagt til kommunestyret eller fylketinget.

Endvidere er kommunerne berettiget til at indgå i samarbejder med private om løsning af en række områder, og der er flere eksempler på, at kommunerne har udliciteret opgavevaretagelse til private, privatiseret eller konkurrenceudsat kommunens ydelser.